

4. *Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень* / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, А. С. Сімонік та ін.; [за ред. В. В. Вдовченка]. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 304 с., іл.

5. *Програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у 10-11-х класах «Графічний дизайн»* / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, В. П. Тименко // *Освіта і управління Т.10 – № 1.* – 2007. – С. 129–160.

6. *Словник іншомовних слів* / За редакцією О.С.Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – С. 345.

7. *Студия дизайна (методические материалы в помощь организаторам кружков и студий дизайна)* / Сост. П. А. Петропавловский. – К., 1991. – 52 с.

8. *Формирование ключевых компетентностей учащихся через проектную деятельность: Учебно-методическое пособие* / Авт.-сост.: Татарченкова С. С, Телешов С. В.; Под. ред. С. С. Татарченковой. – СПб.: КАРО, 2008. – 160 с: ил.

УДК 373.67

Н.М. Краснова

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ СВІТОВІДОБРАЖЕННЯ УЧНІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статтє рассматриваются критерии и показатели сформированности мироотображения учащихся общеобразовательных специализированных школ художественного профиля в процессе изобразительной деятельности.

Ключевые слова: *мироотображение, изодеятельность, диагностика мироотображения.*

The article examines the criteria and indicators of formation mirootobrazheniya students of secondary specialized schools artistic profile in graphic activity.

Keywords: *mirootobrazhenie, izodeyatelnost, diagnosis mirootobrazheniya*

Сучасна освіта в Україні має світоглядну спрямованість, що дозволяє формувати світоглядні якості особистості, зокрема світовідображення як цілісної системи раціонального та емоційного перетворення образів (об'єктів) зовнішнього світу через призму естетичного моделювання дійсності, яка змінює та формує свідому особистість на основі художньо-творчої (образотворчої) діяльності. Це процес, на якому позначаються особливості віку учнів, що впливають на характеристику компонентів у структурі світовідображення, а також враховується основний засіб формування даного процесу - образотворча діяльність. У зв'язку з цим, критерії і показники світовідображення утворюють комплекс, що уможливує вимірювання такого складного процесу (див. схему 1). Аналіз наукової і методичної літератури засвідчує, що світовідображення присутнє у кожному з рівнів активного освоєння світу: *світовідчутті* (І.Карпенко, В.Нестеренко, О.Рудницька); *світосприйнятті* (Ю.Кулюткіна, О.Леонтьєв, О.Рудницька, С.Тарасова); *світорозумінні* (А.Кузьмінський, В.Нестеренко); *світотлумаченні* (М.Мостепаненко); *світодіянні* (О.Бєлих, О.Дронова, О.Леонтьєв, О.Рудницька, К.Шуртаков); *світоперетворенні* (А.Кузьмінський, М.Мостепаненко, О.Рудницька). Однак, незважаючи на існуючі праці у руслі проблеми світогляду і його компонентів, формування світовідображення учнями 5 – 7 класів у процесі образотворення, практично не досліджено.

Отже, у процесі світовідображення особистість відбиває предмети, об'єкти зовнішнього світу, прямує від його світовідчуття, світосприймання через їх осмислення, тлумачення до дії, тобто перетворювальної і творчої діяльності. Такий механізм не протиречить сутності процесу створення образів у мистецькій діяльності, зокрема у образотворчій, коли особистість сприймає образи світу, переробляє їх і відтворює (створює),

використовуючи різні мистецькі засоби, наприклад, засоби образотворчого мистецтва. Цей процес відображений на рис 1.

Рис 1. Процес світовідображення особистості

Виділені у цій моделі критерії та показники представлені у Таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості світовідображення підлітків у процесі образотворчої діяльності

Критерії	Показники
Світоспоглядальний (перцептивний)	Здатність до світовідчуття як емоційно-почуттєвого переживання подій і явищ навколишнього світу
	Сприйняття світу у творах образотворчого мистецтва як здатність фіксувати, оцінювати і інтерпретувати об'єктивну реальність у художніх образах
Світопізнавальний (когнітивний)	Спрямованість на світорозуміння як пізнання світу (природи, людей, себе) у образотворчій діяльності
	Світотлумачення як опанування змісту подій і явищ навколишньої дійсності у творах ОБМ
Світодіяльнісний (діяльнісно-креативний)	Світодіяння як самопрезентація (демонстрація) результатів (продуктів діяльності) і власного розвитку (якостей) у образотворчій діяльності
	Здатність до світоперетворення (у процесі образотворчої діяльності) – творення художніх образів
Комунікативний	Потреба і характер комунікації зі світом (відображення його) у процесі образотворчої діяльності
	Опанування мистецькими засобами та способами взаємодії зі світом (природою, людьми, собою)

Перший критерій визначено нами як **світоспоглядальний** (перцептивний), одним з показників якого є **світовідчуття**, що характеризується підвищеною виборчою чутливістю до певних сторін предметної діяльності (знаків, звуків, кольору), що супроводжуються, як правило, переживанням почуттям задоволення; яскраво вираженим інтересом до тих чи інших занять або сфер діяльності (Л. Турищева) [2, с.14]. **Світосприйняття** підлітків,

реалізується у формі *почуттів*, асоціативного мислення та є синтетичною психофізіологічною діяльністю, що піддається формуванню та розвитку (Ю.Юцевич). Модель світу підлітка доступна для зовнішнього сприймання за умови, як що вона певним чином матеріалізована (у вигляді малюнка, ліплення, метафори тощо) [1, с.138].

Реакція підлітка на навколишнє життя, як наслідок емоційного сприйняття ним мистецтва, виявляється найбільш залежною від змісту та характеру художньо-пізнавальної діяльності. Звідси доцільним є виділення світопізнавального (когнітивного) критерію, одним з показників якого є *світорозуміння*, що характеризується активністю пізнання школярами довкілля й образотворчого мистецтва, асоціативно-образним мисленням; знанням засобів образотворчого мистецтва, дієвістю уяви, фантазії, вираженістю інтуїції. Можливість оцінювати та інтерпретувати оточуючу реальність у художніх образах характеризується сформованістю в учнів естетичних ідеалів і художньо-культурних цінностей; власного образу світу; художньо-естетичних смаків; культури мислення, розвитку почуттів; здатності до емоційного творчого самовираження на прояви естетичного в оточуючому світі, творах мистецтва; гуманістичної світоглядної позиції. Тому *світотлумачення* як опанування змісту подій і явищ навколишньої дійсності у творах ОБМ, можна вважати другим показником світопізнавального критерію.

Визначаючи показники світодіяльнісного критерію, було взято до уваги, що характерна художньо-продуктивна діяльність, виступає змістовною основою естетичного ставлення підлітка до світу та є системою специфічних наочних дій, спрямованих на сприйняття, пізнання та створення художнього образу (естетичного об'єкту) в цілях естетичного освоєння світу. Одним з показників цього критерію є *світодіяння*, яке розглядається як участь у художньо-естетичній діяльності, в процесі якої йде відображення різноманітних явищ дійсності за допомогою образів, які підліток перетворює, трансформує у різні сюжетно-композиційні стосунки, видозмінює просторово-часові зв'язки для вираження авторської думки. Таким чином, *здатність до світоперетворення* у процесі образотворчої діяльності стає другим показником світодіяльнісного критерію.

Оскільки дослідження проводилось серед учнів 5 – 7 класів, а спілкуванням практично повністю охоплюється мотиваційна сфера діяльності підлітка, який випробовує себе в різних соціальних ролях, прагнучи відшукати себе в соціальному світі, «самоздійснитися», реалізуючи вироблені, сформовані (або задані) на порозі самостійного життя ідеали та принципи життєдіяльності (В. Цвіркун) [3, с.14], то до вказаних критеріїв слід додати ще й *комунікативний*. Особливе значення для підлітка має спілкування зі світом (він розпредметнює, освоює світ людської культури і присвоює його, як світ власної людської сутності); спілкування з тими, хто оточує (дітьми, однолітками, дорослими); спілкування з мистецтвом.

Отже, означені критерії формування світовідображення учнів 5 – 7 класів спеціалізованих навчальних закладів художнього профілю у процесі образотворчої діяльності забезпечать можливість проведення досліджень з даної проблематики, що є перспективою подальших пошуків у цьому напрямку.

Література

1. *Осорина М. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. Осорина. – СПб.: Питер-Пресс, 1999. – 256с.*
2. *Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 122, 6 с.: іл. – (Серія «Психологічна служба школи»)*
3. *Цвіркун В.М. Формування світоглядних установок особи підліткового віку. Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.04 / Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. — К., 2001. — 20 с. — укр.*